מגלים עולמות
באור החיים הקדוש

תרומה | עיון בפירוש האור החיים הקדוש מתוך הספר עקבי דרך

בלבבי משכן אבנה

חז"ל ורבותינו הראשונים דייקו בלשון הכתוב בציווי לעשות משכן "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" - מדוע נאמר וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם ולא וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכוֹ.
בביאור הדברים כתב האור החיים הקדוש, כי בניית המשכן נועדה להיות **בתוך מחנה ישראל** לאור תשוקתם להתדמות למלאכים, שהקיפו את הר סיני . וזו הכוונה בלשון הכתוב "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" - שהמשכן יהיה מוקף **בשבטי ישראל** המסודרים על דגליהם:

1. פרשת תרומה, ספר שמות, פרק כה פסוק ח

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.

2. אור החיים הקדוש שם

וְשָׁכַנְתִּי **בְּתוֹכָם**, ולא אמר **בתוכו**, לומר שהמקום אשר יקדישו לשכנו יהיה בתוך בני ישראל, שיקיפו המשכן בד' דגלים. ואולי כי דברים אלו הם תשובה, למה שחשקו ישראל, בראותם בהר סיני שהיה ברוך הוא מוקף בדגלי המלאכים, והוא אות בתוכם, וחשקו אהבה להיות כן **בתוכם**, ולזה באה התשובה מבוחן לבות ואמר וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי כמו כן בְּתוֹכָם.

האור החיים הקדוש ביאר בדרך נוספת את כוונת הכתוב "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" [יובא לקמן]. אך מקודם שנלמד את דבריו יש להקדים בביאור ענין "השראת השכינה", שעיקר עניינו הוא בנשמות כלל ישראל:

3. אור החיים הקדוש, פרשת בחוקותי, ספר ויקרא, פרק כו פסוק יא

וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכֵכֶם, פירוש על דרך אומרו (תהלים עו, ס) אֹהֶל שְׁכֵן בָּאָדָם, **שעיקר משכנו יתברך הוא תוך נשמות עם קדושו**. ואומרו וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי, ולא הספיק אומרו וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי, לצד שחש ה' כי יאמר נא ישראל שדבר זה שמבטיח ה' הוא דבר רחוק מהשכל, שידור דירת קבע רוחני בלתי בעל תכלית הרוחניות, בתוך בני אדם בעלי צורה וחומר. והגם כי יבטיח ה' עשות כן, זה יהיה לצד עוצם האהבה יהפך הצורה, על דרך מה שפירש הרשב"י (זוה"ק ח"ג דף רמ"א ע"ב) בפסוק (שיר השירים ה, א) בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַלָּה וגו' אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי וגו', משל לחתן וגו', יעויין שם דבריהם.

והוא דבר הפך תכונת ההשתוות, ודבר כזה לא יתמיד כמעשה ניסים, ואין מבטח להתמדת הדבר ותגעל הרוחניות לגשמיות. לזה אמר וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם, כי יכונן ה' תכונת נפשם, בסדר **אשר ישכון ה' בתוכם**, כדרך המתקבל בתכונת הנשתווה. והוסיף לומר וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכֵכֶם, לומר שמלבד שלא יגעל, גם **יהיה לו נחת רוח בהשראת שכינתו בתוך תוכם**, והיא **בחינת הנשמה שהיא תוך תוכם**, ופירוש והתהלכתי הוא טיול הָעֲרֶב.

מבואר בדבריו, כי עיקר השראת השכינה היא באדם כמאמר הכתוב "אֹהֶל שְׁכֵן בָּאָדָם".
לפי זה, גם הציווי "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", פירושו, לבנות משכן על מנת שתהיה השראת השכינה בכל אחד ואחד מישראל.
מצאנו תוספת טעם ותבלין בזה בדברי האלשיך הקדוש, שגם הוא ביאר את לשון הכתוב "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" - מדוע לא נאמר בתוכו:

4. רבי משה אלשיך, תורת משה, פרשת תרומה שם

הנה שמעתי לומדים מכאן כי **עיקר השראת שכינה באדם** הוא ולא **בבית** מאומרו **בְּתוֹכָם**. והוא מאמר הכתוב (ירמיהו ז, ד) אַל תִּבְטְחוּ לָכֶם אֶל דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הֵמָּה. לומר אל יעלה על רוחכם כי היכל ה' הוא, ואיך יניחהו הוא יתברך, כי הלא היכל ה' המה **וכאשר**

האלשיך הקדוש

רבי משה אלשיך, מכונה בפי כל "האלשיך הקדוש", נולד בתורכיה בשנת ה' רס"ז, ולמד אצל גדולי הדור דאז, רבי יוסף טאיטצק ומרן רבי יוסף קארו. בשנת רצ"ו, עלה לארץ ישראל והתיישב בצפת. לימים, כאשר גם רבי יוסף קארו עלה לצפת, כבר שימש בה מהר"ם אלשיך כאחד מדייני בית הדין, ומרן הצטרף לבית הדין שם. לאחר חידוש הסמיכה על ידי רבי יעקב בירב, הוסמך מהר"ם אלשיך על ידי רבו, מרן רבי יוסף קארו. ומהר"ם סמך את תלמידו רבי יום טוב צהלון. גם מהר"ח ויטאל היה מתלמידיו של מהר"ם אלשיך בתורת הנגלה.

בערוב ימיו יצא כשד"ר [שלוחא דרבנן] לאסוף כספים לטובת הישוב בצפת, והגיע לכמה קהילות במזרח.

בהקדמה לספרו 'תורת משה' המכיל דרשות על התורה, ספרי הנביאים וחמש המגילות, כתב מהר"ם אלשיך שעיקר עיסוקו היה בלימוד העיון ואת דרשותיו על התורה כתב בימי שישי לעת מצוא.

כמו כן חיבר פירוש למסכת אבות בשם 'ירים משה', פירוש להגדה של פסח, פירוש 'חבצלת השרון' על ספר דניאל, קינות על חורבן בית המקדש ועל 'גלות השכינה', וכן ספר שו"ת ובו כמאה וחמשים תשובות.

מהר"ם אלשיך נפטר ונקבר בבית החיים העתיק בצפת אחרי שנת ה"א שנ"ג.

לזכר ולעילוי נשמת

הר"ר **צבי יצחק** ז"ל
בן הר"ר **משה אהרן** ז"ל

איש ישר מצניע לכת ואהוב לבריות
חשק בתורה ותמך בלומדיה
נלב"ע ו' אדר תשע"ח
תנצב"ה

המה ראויים להשרות שכינה בנשמותם ישתלשל ויתפשט השפע אל היכל ה', כי למענם להיות אתם משכן את שמו יתברך במקום ההוא. **כי נפשותם הם המשכן האמתי**, ומהם יתפשט אל המקום המיוחד ההוא.

וזה מאמר שלמה באומרו (מלכים א ח, נז) יְהִי ה' אֱלֹקֵינוּ עִמָּנוּ, **שתשרה שכינה בעצמנו**, כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבֹתֵינוּ אברהם יצחק וישראל עבדיו, כי האבות הן הם המרכבה (בראשית רבה פרשה מז, ו), ועל ידי כן אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ.

על פי האמור, מובנת הדרך להשראת השכינה בכל אחד ואחד מישראל, באמצעות לימוד התורה, וכן באמצעות קיום המצוות:

5. אור החיים הקדוש, פרשת ראה, ספר דברים פרק יג פסוק ה

ואומרו וּבוֹ תִּדְבָּקוּן, יתבאר על דרך אומרם ז"ל (כתובות קיא, ב) וכי אפשר לידבק בשכינה, אלא שידבק **בלומדי תורה שהם מרכבה לשכינה**, וכאלו נדבק בו יתברך.

6. אור החיים הקדוש, פרשת אחרי, ספר ויקרא פרק יח פסוק ד

אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם. עוד ירצה על דרך מה שאמר התנא האלקי הרשב"י ע"ה, כי רמ"ח איברי האדם ושס"ה גידיו הם כנגד מצות עשה ולא תעשה, ובעשות האדם מצוה באותו איבר שנעשית המצוה שורה בו שם הוי"ה יתברך. כי **בעשות המצוה נעשה האדם מרכבה לשכינה** ומתהלך ה' בתוכו, וזה אומרו לָלֶכֶת בָּהֶם, וחזר ופירש מי הוא ההולך בהם, ואמר אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם וכאילו אמר ללכת אני ה' בהם, **והוא סוד וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.**

מעתה עלו בידינו היסודות, שעל פיהם נבין את דברי האור החיים הקדוש בפרשתנו, בביאור לשון הכתוב "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", הרומז לבחינת השראת השכינה בתוך בני ישראל.

הקב"ה משרה שכינתו על היושבים ועוסקים בתורה, וברור כי בחינת השראת השכינה עם עשרה אינה באותה דרגה כפי שהיא עם חמישה, או עם יחיד, אלא שיש מדרגות ובחינות זו למעלה מזו. נמצא כי לאיכותן של בחינות הקדושה אין גבול ומידה, אך יש להם מספר עד ששים ריבוא, כפי שביאר האור החיים הקדוש בפרשתנו:

7. אור החיים הקדוש, פרשת תרומה, ספר שמות, פרק כה פסוק ח

ובדרך רמז ירמוז הכתוב באומרו בסדר זה שהקדים וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם, קודם אומרו כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ, לומר לו ענין גדול. כי **בחינת הקדושה והדרגותיה לא בגדר המספר**, כי גבוה מעל גבוה וגבוהים, הלוא תמצא אומרם ז"ל (אבות פ"ג מ"ו) אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו שנאמר (שמות כ, כא) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי וגו', ואמרו (שם) על ב' וג' וה' ועשרה [שיושבים ועוסקים בתורה, ששכינה שורה ביניהם] וכל אחד כפי הדרגתו. ואמרו עוד (ב"ר עד, יז) שאין השכינה שורה על פחות מס' ריבוא. כי מטעם זה לא ניתנה תורה לאבות, עד שהיו הבנים במספר ס' ריבוא. מכאן תקיש ותדין כי **הדרגות הקדושה הם מא' עד ס' ריבוא**, וזה **בבחינת המספר**. ובבחינת **האיכות**, כמה הדרגות מאחד לאחד אשר אין קץ.

ואם כן יש לברר מה היתה "איכות" השראת השכינה במשכן. התשובה לשאלה זו נטמנה בדקדוק לשון הכתובים "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם - כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ", כפי שביאר האור החיים הקדוש שם:

8. אור החיים הקדוש, שם

וכיון שכן כאשר אמר ה' למשה שישכון בתוכנו, לא ידע משה הדרגות של בחינת השוכן כמה שיעורה. לזה נתחכם ה' ודיבר אליו כדברים האלה, וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ, סמך כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ, לוְשָׁכַנְתִּי, לומר כי אותה בחינה המדברת **עמו**, כשיעור אותה המרכבה אשר היה מראהו ישכון **בתוכם**. וכפי זה תהיה נקשרת תיבת כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ עם וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.

אמור מעתה, בציווי "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", נמסרה למשה רבנו בחינת התגלות השראת השכינה לבני ישראל במשכן, שהיא אותה בחינת התגלות שהיתה למשה רבנו - "כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ".

להרחבת העיון ולשיעור המלא בנושא זה, ראה באתר עולמות, במדור שיעורי האור החיים הקדוש, פרשת תרומה

מחשבה נוספת

עיקר השכינה בלב ישראל

ממוצא הדברים יובן הציווי המפורש במסכת סנהדרין (טז, ב; הובא ברש"י בריש הפרשה) "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" שנאמר על המשכן - "**לדורות**", אשר מחייב כל אחד **לעשות עצמו כמשכן** להיות ראוי להשראת השכינה בתוכו, גם עתה, שבעוונותינו הרבים בית המקדש עדיין אינו עומד על תילו. וכפי שכתב הגר"ח מוולוז'ין בספרו נפש החיים (שער א פרק ד) "כי ודאי עיקר **ענין הקודש והמקדש ושריית שכינתו יתברך הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצות כולן**, שהם תלויים גם כן בשורשם העליון בפרקי איברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם, אז **הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' יתברך שמו**, וכמאמרם ז"ל ושכנתי בתוכם בתוכו, לא נאמר אלא בתוכם. ויש לומר על דרך זה הכתוב ועשו לי מקדש גו' ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, ורז"ל דרשו **וכן תעשו - לדורות**. שרוצה לומר אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני. אלא תדעו, שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמז לכם שממנו תראו **וכן תעשו אתם את עצמיכם**. שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתי בתוככם ממש. זהו ועשו לי מקדש ושכנתי **בתוכם** דייקא. שככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו', תכלית כוונתי **שכן תעשו את עצמיכם**".

מה נעמו לפי זה דבריו הקצרים של רבי אלעזר אזכרי בפיוטו "אגדלך אלקי כל נשמה": "**בְּתוֹךְ לְבָבִי מִשְׁכָּן אַבְנוֹ לְיִוּיוֹ**, קָרְבָּן תַּקְרִיב לוֹ נַפְשִׁי הַיְחִידָה". בעקבות פיוט זה כתב רבי יצחק הוטנר את שירו המפורסם: "**בִּלְבָבִי מִשְׁכָּן אֶבְנֶה** לַהֲדַר כְּבוֹדוֹ, וּבַמִּשְׁכָּן מִזְבֵּחַ אָשִׂים לְקַרְנֵי הוֹדוֹ, וּלְבַר תָּמִיד אֶקַּח לִי אֶת אֵשׁ הָעֲקֵידָה, וּלְקָרְבָּן אַקְרִיב לוֹ אֶת נַפְשִׁי, אֶת נַפְשִׁי הַיְחִידָה".

ובנין המשכן בלב, היא כאמור, באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות, והמלכת הקב"ה על כל המעשים.